

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 266/2023-28

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho a sudcov Ivana Fiačana a Petra Molnára (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], zastúpenej JUDr. Ing. Adriánom Cupákom, advokátom, Dr. Goldbergera 249/1, Svidník, proti uzneseniu Okresného súdu Bardejov sp. zn. 7C/53/2018 zo 7. februára 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Výrokom I. uznesenia Okresného súdu Bardejov sp. zn. 7C/53/2018 zo 7. februára 2023 **boli porušené** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Okresného súdu Bardejov sp. zn. 7C/53/2018 zo 7. februára 2023 v jeho výroku I. **zrušuje a vec mu vracia** na ďalšie konanie.
3. Okresný súd Bardejov **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **442,38 eur** a zaplatiť ich právnemu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 12. apríla 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje, aby ústavný súd napadnuté uznesenie zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Žiada tiež o náhradu trov právneho zastúpenia.
2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka sa žalobou zo 7. decembra 2018 domáhala proti žalovanému vyporiadania bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Podľa § 4

ods. 3 zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“) bola oslobodená od súdnych poplatkov.

3. Uznesením č. k. 7C/53/2018-204 zo 17. júla 2020 (ďalej aj „zmier“) okresný súd schválil zmier uzavretý medzi stranami sporu, pričom toto uznesenie nadobudlo právoplatnosť 30. júla 2020.

4. Uznesením okresného súdu č. k. 7C/53/2018-207 z 2. decembra 2021 bola uložená žalovanému povinnosť zaplatiť súdny poplatok za žalobu vo výške 66 eur a uznesením okresného súdu č. k. 7C/53/2018-210 z 2. decembra 2021 (ďalej spolu aj „uznesenia o poplatkovej povinnosti“) bola žalovanému uložená povinnosť zaplatiť súdny poplatok za vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov vo výške 867 eur, keďže hodnota nehnuteľností bola znaleckým posudkom určená sumou 86 700 eur (z toho 1 % je 867 eur).

5. Po podaní sťažností žalovaného proti uzneseniam okresného súdu o poplatkovej povinnosti z 2. decembra 2021 okresný súd napadnutým uznesením rozhodol takto:

„I. Mení uznesenie Okresného súdu Bardejov č. k. 7C/53/2018-207 zo dňa 02. 12. 2021 tak, že žalobkyňa a žalovaný sú povinní zaplatiť súdny poplatok zo žaloby v celkovej výške 66,00 Eur, každý rovnakým dielom, do 10 dní od právoplatnosti tohto uznesenia na účet Okresného súdu Bardejov.

II. Mení uznesenie Okresného súdu Bardejov č. k. 7C/53/2018-210 zo dňa 02. 12. 2021 tak, že žalobkyňa a žalovaný sú povinní zaplatiť súdny poplatok za vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov v celkovej výške 867,00 Eur, každý rovnakým dielom, do 10 dní od právoplatnosti tohto uznesenia na účet Okresného súdu Bardejov.“

6. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 266/2023-11 z 24. mája 2023 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie v časti, ktorou namieta porušenie jej základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru I. výrokom uznesenia okresného súdu sp. zn. 7C/53/2018 zo 7. februára 2023. Vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť odmietol.

II.

Argumentácia sťažovateľky

7. Sťažovateľka považuje napadnuté uznesenie okresného súdu za nezákonné a nespravodlivé.

8. Sťažovateľka argumentuje, že sa pokúšala o uzavretie dohody o vyporiadaní BSM pred podaním žaloby, žalovaný však dohodu odmietal. Poukazuje na to, že už zo samotnej žaloby (petitu) jednoznačne vyplýva, že bola v konaní úspešná v celom rozsahu. Počas súdneho konania došlo k uzavretiu zmiery, čím sťažovateľka „vlastne pomohla žalovanému, aby neplatil trovy konania podľa úspechu o veci samej. Na uzavretie súdneho zmiery som pristúpila aj z dôvodu, že môj advokát bude mať nárok na odmenu na základe rozhodnutia Centra právnej pomoci od štátu a ja nebudem platiť súdny poplatok.“

9. Sťažovateľka namieta nesprávnu aplikáciu § 2 ods. 2 prvej vety zákona o súdnych poplatkoch, podľa ktorého ak je poplatník od poplatku oslobodený a súd jeho žalobe alebo návrhu vyhovel, zaplatí podľa výsledku konania poplatok alebo jeho pomernú časť žalovaný alebo odporca, ak nie je tiež od poplatku oslobodený.

III.

Vyjadrenia okresného súdu a zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

10. Okresný súd k sťažnosti okrem iného uviedol, že zásadnou je skutočnosť, že rozhodol o schválení súdneho zmiaru. Ide o špecifickú situáciu v spore, keď súd „je zásadne povinný rešpektovať vôľu strán, ktoré sa rozhodnúť uzavrieť zmier za predpokladu, že je v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi. Sťažovateľka v tejto súvislosti tvrdila, že vyporiadanie BSM sa uskutočnilo v súlade s jej návrhom. Toto zistenie ustupuje skutočnosti, že súčasťou zmiaru bola aj dohoda strán o tom, že žiadna z nich nemá na náhradu trov konania právo (bod 7. odôvodnenia napadnutého uznesenia).“.

11. Za ďalšiu zásadnú okolnosť považuje okresný súd predmet súdneho sporu, vyporiadanie BSM, ktorého výsledok je na prospech obom stranám sporu. Uvádza, že v okolnostiach takých prípadov súdy zväčša ukladajú povinnosť zaplatiť súdny poplatok obom bývalým manželom. Je pravdou, že v danom prípade bola žalobkyňa oslobodená od platenia súdnych poplatkov z titulu rozhodnutia Centra právnej pomoci. Žalobkyňa sa však podľa okresného súdu bez ďalšieho nemohla spoliehať na to, že jej oslobodenie od súdnych poplatkov bude trvať v každom štádiu konania. Pomery žalobkyne sa zmenili po tom, čo sa žalovaný zaviazal vyplatiť jej 23 000 eur, preto okresný súd usúdil, že je od nej vzhľadom na túto zmenu spravodlivé žiadať, aby sa podieľala na polovici vyrubenej súdneho poplatku. Tým, že platenie súdneho poplatku sa neuskutočnilo s očakávaniami sťažovateľky, ale v súlade s § 2 ods. 1 písmeno b) zákona o súdnych poplatkoch nemohlo dôjsť k porušeniu jej práv. A hoci okresný súd v odôvodnení ústavnou sťažnosťou namietaného uznesenia uvedené zákonné ustanovenie explicitne necitoval, svojím odôvodnením jednoznačne predstrel stranám svoje myšlienkové pochody a skutkové, ako aj právne závery premietnuté do výrokovej časti rozhodnutia. Zastáva názor, že svoje rozhodnutie dostatočne a zrozumiteľne odôvodnil a na zistené skutkové okolnosti aplikoval relevantné právne normy. V konkrétnom prípade neaplikoval právne normy spôsobom, ktorý by znamenal exces v rámci rozhodovacej praxe.

12. Vychádzajúc z uvedeného, okresný súd zastáva názor, že výrokom I. uznesenia zo 7. februára 2023 č. k. 7C/53/2018-229 neboli porušené namietané práva sťažovateľky.

13. Zúčastnená osoba, ktorou je [REDAKOVANÉ], nevyžila právo vyjadriť sa k ústavnej sťažnosti.

14. Sťažovateľka nevyžila právo podať repliku.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

15. Sťažovateľka namieta, že nesprávna aplikácia právnych predpisov zo strany okresného súdu viedla v jej prípade k vydaniu nezákonného a nespravodlivého súdneho rozhodnutia, čím došlo k porušeniu jej označených práv.

16. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranné vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktorú tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonáva.

17. Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci.

18. Výklad a aplikácia zákonných predpisov zo strany všeobecných súdov musí byť preto v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť toto základné právo v rozpore s jeho podstatou a zmyslom (IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 214/04, II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

19. Ústavný súd poukazuje predovšetkým na to, že konanie o vyporiadanie BSM je podľa položky 6 písm. a) a b) zákona o súdnych poplatkoch spoplatnené v dvoch fázach. V prvej fáze – do právoplatného skončenia konania vo veci samej – súd vyrubuje súdny poplatok za žalobu (prípadne za odvolanie...), v druhej fáze – po právoplatnom skončení konania o vyporiadanie BSM vzniká stranám sporu [§ 2 ods. 1 písm. b) zákona o súdnych poplatkoch] povinnosť zaplatiť súdny poplatok za konanie. Predmetom konania ústavného súdu o prijatej časti ústavnej sťažnosti je I. výrok napadnutého uznesenia okresného súdu, ktorý sa vzťahuje na prvú fázu konania v právnej veci sťažovateľky.

20. Z vyžiadaného spisu okresného súdu ústavný súd zistil, že sťažovateľka bola podľa § 4 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch oslobodená od súdnych poplatkov v prvej fáze konania – do právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej (Rozhodnutím Centra právnej pomoci, Kancelárie Svidník č. spisu KaSK/7599/2018 zo 16. februára 2018 jej bol priznaný nárok na poskytnutie právnej pomoci podľa osobitného predpisu).

21. Z ústavnej sťažnosti, jej príloh, vyjadrenia okresného súdu a vyžiadaného spisového materiálu vyplýva, že okresný súd uznesením č. k. 7C/53/2018-204 zo 17. júla 2020 schválil zmier uzavretý medzi stranami sporu. Toto uznesenie nadobudlo právoplatnosť 30. júla 2020. Následne I. výrokom sp. zn. 7C/53/2018 zo 7. februára 2023 zmenil uznesenie č. k. 7C/53/2018-207 z 2. decembra 2021 tak, že sťažovateľka a žalovaný sú povinní zaplatiť súdny poplatok zo žaloby v celkovej výške 66 eur, každý rovnakým dielom, do 10 dní od právoplatnosti tohto uznesenia na účet okresného súdu.

22. Z relevantnej časti odôvodnenia napadnutého uznesenia okresného súdu vyplýva, že „... po uzavretí zmiaru vyplatil (žalovaný) žalobkyni titulom vyporiadania sumu 23.000,00 Eur. Vzhľadom k uvedenej skutočnosti v kontexte rozhodnutia Centra právnej pomoci, kancelária Svidník, č. KaSK/7599/2018 zo dňa 16. 02. 2018, ktorým bol žalobkyni priznaný nárok na poskytovanie právnej pomoci s finančnou účasťou vo výške 40,00 Eur, je súd toho názoru, že pomery žalobkyne sa po vydaní uvedeného rozhodnutia zmenili. Tieto pomery podľa názoru súdu umožňujú žalobkyni zaplataenie 1/2 súdneho poplatku za podanie žaloby a tiež aj zaplataenie 1/2 súdneho poplatku za vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Tu súd prihliadol na výšku vyplatenej sumy 23.000,00 Eur žalobkyni a výšku súdneho poplatku (spolu: 66,00 Eur + 867,00 Eur). Podľa názoru súdu má tak žalobkyňa dostatočné peňažné

prostriedky na to, aby sa na zaplatení vyrubených súdnych poplatkov podieľala spolu so žalovaným rovným dielom.“

23. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia je zrejmé, akými úvahami sa okresný súd riadil pri určovaní súdneho poplatku za žalobu, avšak v okolnostiach posudzovanej veci nemožno podľa názoru ústavného súdu považovať zvolenú interpretačnú alternatívu právnej normy za ústavne konformnú.

24. Ústavný súd v súvislosti s prieskumom I. výroku napadnutého uznesenia okresného súdu zastáva názor, že okresný súd v rozpore s § 4 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch rozhodol o poplatkovej povinnosti sťažovateľky, nerešpektujúc oslobodenie od platenia súdnych poplatkov v 1. fáze konania o vyporiadanie BSM, ktoré jej vyplýva priamo z citovaného ustanovenia zákona. Napriek tomu, že v odôvodnení napadnutého uznesenia okresný súd uvádza, že „*pomery žalobkyne sa zmenili*“ v tejto fáze konania (vzhľadom na právoplatnosť rozhodnutia), už neprichádza do úvahy ani odňatie oslobodenia podľa § 254 ods. 2 Civilného sporového poriadku.

25. Ústavný súd považuje za nepreskúmateľnú tú časť napadnutého uznesenia okresného súdu, v ktorej okresný súd uložil žalovanému povinnosť zaplatiť 1/2 súdneho poplatku za žalobu. V odôvodnení napadnutého uznesenia chýba akákoľvek relevantná právna argumentácia. Argumentácia okresného súdu v posudzovanom prípade teda nezodpovedá požiadavkám kladeným na celkovú presvedčivosť súdnych rozhodnutí, teda na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís súd dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé.

26. Základom interpretácie a aplikácie každej právnej normy v materiálnom právnom štáte je určenie účelu právnej úpravy, vymedzenie jej rozsahu a identifikácia jej obsahu (II. ÚS 171/05). V tejto súvislosti poukazuje ústavný súd na svoju doterajšiu judikatúru týkajúcu sa interpretácie právnych predpisov, podľa ktorej ako ústavne nesúladne (porušujúce základné práva sťažovateľa) hodnotí aj také rozhodnutia všeobecných súdov, v ktorých boli zákony, prípadne podzákonné právne úpravy interpretované v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti.

27. Podľa názoru ústavného súdu sa okresný súd v právnej veci sťažovateľky natoľko odchýlil od ustanovení dotknutého právneho predpisu, že zásadne poprel jeho účel a význam, v dôsledku čoho je napadnuté uznesenie okresného súdu v jeho prvom výroku neakceptovateľné a neudržateľné, čo viedlo ústavný súd k vysloveniu záveru o jeho arbitrárnosti.

28. V dôsledku už uvedených nedostatkov poskytnutej súdnej ochrany zo strany okresného súdu, ktorá nezodpovedá právu sťažovateľky na ústavne konformný výklad a aplikáciu zákonných noriem v jej právnej veci a právu sťažovateľky na riadne odôvodnenie rozhodnutia ako významných súčastí práva na súdnu ochranu a spravodlivý proces, ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku rozhodnutia).

29. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd zruší rozhodnutie alebo opatrenie, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa.

30. Vzhľadom na to, že ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru I. výrokom napadnutého uznesenia okresného súdu (predovšetkým dôvody uvedené v bodoch 23 až 28), bolo pre dovŕšenie ochrany porušených práv potrebné využiť aj právomoc podľa čl. 127 ods. 2 ústavy, resp. podľa § 133 ods. 2 zákona o ústavnom súde (bod 2 výroku rozhodnutia).

V.

Trovy konania

31. Sťažovateľka si uplatnila náhradu trov konania pred ústavným súdom, ktoré jej vznikli v súvislosti s právnym zastupovaním právnym zástupcom.

32. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z obsahu súdneho spisu. Za prvé dva úkony právnej služby, t. j. prevzatie a prípravu zastupovania a podanie ústavnej sťažnosti, vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2022, ktorá bola 1 252 eur, keďže šlo o úkony právnej služby vykonané v roku 2023. Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2023 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) predstavuje sumu 208,67 eur. Takto stanovená odmena predstavuje pri dvoch úkonoch sumu 417,34 eur, s režijným paušálom 2 x 12,52 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky) spolu sumu 442,38 eur (bod 3 výroku rozhodnutia).

33. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je Okresný súd Bardejov povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. októbra 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu